

Kód kurzu	SOC 706
Číslo a název úkolu	Úkol 8: Oponentura výzkumného projektu
Autoři úkolu	Marie Krejčí, UČO 182660, JUDr. Jana Podhajská, UČO 182764, Božena Bára Kozelková, UČO 182651

SOC 706 Metodologie sociálních věd

Výzkumný návrh

Výzkumný tým: **Kundel Aleš, UCO 181801**
Kuračka Peter, UCO182122
Wimmerová Veronika, UCO 182459

Téma:

Věková hranice trestní odpovědnosti

Výzkumná otázka:

Jaký je postoj veřejnosti k výši věkové hranice trestní odpovědnosti?

Podotázky:

- Jaká je veřejností nejčastěji uváděná dolní hranice trestní odpovědnosti?
- Odpovídá tato nejčastěji uváděná dolní hranice trestní odpovědnosti současnému návrhu přijatému Poslaneckou směnovnou (14 let)?
- Liší se tato nejčastěji uváděná dolní hranice trestní odpovědnosti podle sociodemografických charakteristik respondentů (věk, pohlaví, vzdělání, příjem, velikost sídla, počet nezletilých dětí ve společné domácnosti)?
- Jakou nejnížší hranici trestní odpovědnosti nejčastěji uvádějí respondenti / voliči různých politických stran?
- Souhlasí respondenti i s navazujícími skutečnostmi nutně vyplývajícími z jimi uvedené nejnížší hranice trestní odpovědnosti tj. oprávněním držet občanský průkaz a právní způsobilostí k sexuálnímu styku?

Z výzkumu není úplně jasné, jaká sociologická veličina z něj vzejde. Co vyzkoumáme, a k čemu to bude.

Pokud sociologie sleduje chování v sociologicky relevantních situacích, jaký výsledek na chování bude mít, že zjistíme, zda jsou lidé pro snížení hranice trestní odpovědnosti To je spíš výzkum veřejného mínění, ale – je to výzkumný úkol?

Zdůvodnění:

Věková hranice trestní zodpovědnosti je dnes velmi diskutovaným tématem. Svědčí o tom neutuchající zájem médií i současné změny v legislativě týkající se trestního práva. Výzkum by měl ukázat, jak veřejnost vnímá současné stanovení hranice trestní odpovědnosti na 15 let a zda je Poslaneckou sněmovnou schválené snížení této hranice na 14 let (po ratifikaci Senátem a prezidentem republiky vstoupí v platnost od roku 2007) v souladu s jejich názorem. Dále nám výzkum poskytne bližší pohled členěný podle jednotlivých sociodemografických parametrů.

Když už je hranice trestní odpovědnosti na 14 let stanovena, co vyřeší zkoumání, jaké postoje k této hranici mají lidé. Otázka již musela být vzata v úvahu dříve, než byl schválen zákon. Podkladem pro zákon byl nárůst trestné činnosti mladých lidí (blízkých věku mladistvých) – to je chování sociologicky relevantní. A veřejné mínění ústy poslanců nasadilo výši trestní odpovědnosti na 14 let.

Výzkumná jednotka:

Reprezentativní vzorek populace starší 18ti let.

Není zcela zřejmé, v jakém smyslu reprezentativní vzorek mají autoři projektu na mysli. Možná by bylo vhodné upřesnění, o jakou skupinu či podle jakého klíče vybranou by se jednalo.

Strategie výzkumu:

Respondenty nejčastěji zmiňovanou dolní hranici trestní odpovědnosti zjistíme prostřednictvím průřezové studie. Ke sběru dat použijeme strukturovaný dotazník s uzavřenými otázkami. Jednotlivé proměnné budeme sledovat na škále parametrů sdružených do intervalů či výroků. Respondenti našeho výzkumu budou reprezentativním vzorkem obyvatelstva nad 18 let. Výsledky dotazníku budou analyzovány podle jednotlivých sociometrických kritérií – věku, vzdělání, příjmu, velikosti místa bydliště atp. Závěrečnou fází bude zhodnocení korelačního vztahu mezi zjištěnými postoji a sociometrickými parametry. Výzkum se může opakovat každé 3 -4 roky, tím můžeme posoudit vývoj názoru na věkovou hranici trestní zodpovědnosti v určitých časových obdobích.

„Respondenti výzkumu budou reprezentativním vzorkem“ není zřejmé, kde se vezmou ani zda tato věta vyjadřuje, že vybraný reprezentativní vzorek nám poskytne respondenty pro výzkum, nebo naopak, že reprezentativní vzorek budou tvořit oslovení respondenti.

Ad opakování výzkumu – pokud se bude výzkum opakovat a má za cíl sledovat vývoj názoru – jak bude zajištěno skutečné sledování případných změn postojů? Půjde o tutéž skupinu respondentů? Pak by se ovšem jednalo o studii longitudinální, nikoli průřezovou, jak uvádíte. Opět zde chybí jasnější vymezení výběru respondentů (forma, počet, kritéria), aby tím bylo jednoznačně určeno, že budou získaná data validní i jako podklad pro sledování vývoje.

Klíčové koncepty:

- Trestní odpovědnost: možnost zahájit proti osobě trestně odpovědné trestní řízení a tuto osobu dále pak obžalovat a po prokázání viny i odsoudit našimi státními soudy
 - Trestně odpovědná osoba: osoba, která je věkově, mentálně a psychicky způsobilá nést právní odpovědnost za svoje činy a z ní vyplývající právní následky.

- Minimální věková hranice: dovršený věk, od kterého je osoba trestně odpovědná
- Právní způsobilost k sexuálnímu styku: věková hranice, od kdy je dobrovolný sexuální styk povolen zákonem. Dojde-li k sexuálnímu styku s osobou mladší, než stanoví tato hranice, jedná se o trestný čin.
- Volič politické strany: osoba, která by v nejbližších konaných volbách dala svůj hlas jedné z taxativně uvedených politických stran

Teoretická hypotéza:

- Názory na to, od kdy mají být osoby, které ještě nedosáhly plnoletosti odpovědné za své činy ve smyslu trestně právním se mohou lišit podle sociodemografických charakteristik populace:
 - Např.
 - Ženy vyjadřují tolerantnější postoje než muži
 - Mladší respondenti jsou tolerantnější než starší
 - Jiný je postoj k dolní hranici trestní odpovědnosti ve velkých městech než na venkově
 - Vzdělanější část populace zastává k této otázce jiný postoj než méně vzdělaná
- Respondentem deklarovaná minimální hranice trestní odpovědnosti nemusí odpovídat jím navrhované věkové hranici právní způsobilosti k sexuálnímu styku.

Operacionalizace:

- Minimální věková hranice trestní odpovědnosti:
 - 16 – 18 let
 - 15 let
 - 14 let
 - 13 let
 - 10 – 12 let
 - méně než 10 let
- Minimální věková hranice právní způsobilosti k sexuálnímu styku:
 - 16 – 18 let
 - 15 let
 - 14 let
 - 13 let
 - 10 – 12 let
 - méně než 10 let
- Věk respondenta:
 - 18 – 25 let
 - 26 – 35 let
 - 36 – 45 let
 - 45 – 60 let
 - 60 – 75 let
 - více než 75 let
- Nejvyšší ukončené vzdělání:
 - Základní
 - Střední odborné

- Středoškolské s maturitou
- Vyšší odborné
- Vysokoškolské
- Čistý měsíční příjem respondenta
 - Do 15.000 Kč
 - 15.000 Kč – 25.000 Kč
 - 25.000 Kč – 45.000 Kč
 - 45.000 Kč – 60.000 Kč
 - více než 60.000 Kč
- Velikost sídla / místa trvalého bydliště:
 - Nad 100.000 obyvatel
 - 100.000 – 50.000 obyvatel
 - 50.000 – 10.000 obyvatel
 - méně než 10.000 obyvatel
- Nezletilé děti žijící ve společné domácnosti:
 - Ano
 - Ne
- Jakou z následujících politických stran byste dal(a) svůj hlas v nejbližších volbách?
 - ODS
 - ČSSD
 - KDU-ČSL
 - KSČM
 - US-DEU
 - Jiné
 - Nevím
 - Nešel bych k volbám

Pracovní hypotézy:

- Nejčastěji uváděný věk dolní hranice trestní odpovědnosti odpovídá návrhu schválenému Poslaneckou sněmovnou tj. 14 let.
- Ženy, respondenti z velkých měst (nad 100.000 obyvatel), respondenti s vyšším vzděláním (maturita, VŠ), vyšším příjmem (nad 25.000 Kč) a rodiny s dětmi (nezletilí ve společné domácnosti) uvádějí v průměru vyšší minimální hranici trestní odpovědnosti než ostatní skupiny.
- U voličů jednotlivých politických stran nelze vysledovat výraznější rozdíly resp. názory na dolní věkovou hranici trestní odpovědnosti jsou různé napříč politickými preferencemi
- Respondenti uvádějí v průměru vyšší věkovou hranici právní způsobilosti k sexuálnímu styku než je jimi uváděná dolní věková hranice obecné trestní způsobilosti

Účel výzkumu:

Výsledky výzkumu budou představovat reprezentativní veřejné mínění v určitém čase (časový snímek veřejného mínění). Je možné jeho periodické opakování v časovém horizontu 3-4 let. Navazující srovnávací analýza závěrů jednotlivých výzkumů nám umožní zjistit, jak dalece

veřejnost vnímá možnost ohrožení trestnými činy ze strany dětí a mladistvých, resp. od jakého věku těchto dětí a mladistvých cítí potřebu je učinit trestně odpovědnými a zda se tato potřeba v čase vyvíjí (oběma směry).

Výsledky výzkumu mohou sloužit nevládním organizacím zabývajícím se prevencí dětské kriminality, odborným pracovníkům ve školství a výchovných ústavech pro děti a mladistvé a v neposlední řadě i zástupcům politických stran a jejich orientaci v tomto problému z pohledu veřejnosti.

Účel výzkumu dobře reflektuje postoje vybraného vzorku respondentů. Jestli to dobře chápu, celý výzkum poslouží jako průzkum veřejného mínění.

Literatura:

Je pochopitelné, že jako zdroj informací pro plnění úkolu posloužily i metodologické publikace, ve vlastním výzkumu by se asi již neobjevovaly. Pokud by měla být do důsledku dodržena norma, na konci ještě chybí tečka u každého ze zdrojů.

- Babbie, Earl. 2001. *The Practice of Social Research*. Belmont: Wadsworth Publishing Company
- Bendit, René. 2000. *Kinder – und Jugendkriminalität: Strategien der Prävention und Intervention in Deutschland und den Niederland*. Opladen. Leske + Budrich
- Disman, Miroslav. 1993. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum
- Erikson, Erik H. 2002. *Dětství a společnost*. Praha: Argo
- Chmelík, J. 2003. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál
- Jeřábek, H. 1992. Úvod do sociologického výzkumu. Praha
- Kerlinger, Fred N. 1972. *Základy výzkumu chování*. Praha: Academia
- Marešová, Alena a kol. 2001. *Kriminalita v roce 1992 – 2004: Sborník statí pracovníků IKSP a časové řady vybraných ukazatelů kriminality*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Marešová, A., Scheinost, M. *Trendy kriminality v ČR z pohledu roku 2000*. Sociologický časopis 1/2001, str. 23 – 41.
- Matousek, O. 2003. *Mládež a delikvence*. Praha: Portal,
- Musil, J., Konrád, Z., Suchánek, J. 2001. *Kriminalistika*. Praha: C. H. Bech
- Regol, Robert M. 1994. *Delinquency in society: a child centered approach*. New York: McGraw-Hill
- Sak, P., Semerad, J. 1997. *Diagnóza, prognóza a resocializace skupin mládeže ohrožených sociálně negativním vývojem: sborník referátů z 1. semináře*. Praha: Policejní akademie ČR

- Samenow, Stanton E. 2004. *Inside the criminal mind*. New York: Crown Publishers
- Statistická ročenka České republiky
- Večerka, Kazimír. 2004. *Mladiství pachatelé na prahu tisíciletí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci.
- Vykopalová, H. 2002. *Sociálně patologické jevy v současné společnosti*. Olomouc: Univerzita Palackého
- Zapletal, J. a kol. 2000. *Kriminologie*. Praha: Policejní akademie ČR
- Zapletal, J. 2003. *Aktualizace statistických údajů o kriminalitě*. Praha: Policejní akademie ČR
- Zoubková, Ivana. 2002. *Kontrola kriminality mládeže*. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk
- Želásko, Václav, Ing. 2005. *Statistické přehledy kriminality*. Webové stránky ministerstva vnitra: [www. mvcr.cz](http://www.mvcr.cz)

Celkové hodnocení:

Zajímavé téma, přehledný výzkumný návrh. Pouze nám chybí bližší určení onoho „reprezentativního vzorku“ respondentů, protože jsme se o něm nedozvěděli vůbec nic kromě toho, že všichni respondenti musí být plnoletí. Jakým způsobem hodláte respondenty pro svůj výzkum získávat a kolik jich asi bude?